

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 465/2024-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duřu a sudcov Ladislava Duditřa (sudca spravodajca) a Rastislava Kařřáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného advokátkou JUDr. Editou Flaskárovou, Popradská 52, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava IV v konaní sp. zn. B1-9C/25/2012 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B1-9C/25/2012 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietřahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
- Mestskému súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B1-9C/25/2012 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietřahov.
- Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie vo výške **3 000 eur**, ktoré **j e** Mestský súd Bratislava IV **p o v i n n ý** vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Mestský súd Bratislava IV **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **856,76 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyni sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a jeho argumentácia

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. augusta 2024 a prijatou na ďalšie konanie uznesením č. k. IV. ÚS 465/2024-8 z 24. septembra 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietřahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom všeobecného súdu označeným

v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje uložiť mestskému súdu príkaz konať bez zbytočných prieťahov, priznať finančné zadost'učinenie vo výške 10 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej s'ťažnosti vyplýva, že s'ťažovateľ sa žalobou z 3. februára 2012 proti žalovanému domáhal zaplata sumy 12 089 eur s príslušenstvom z titulu bezdôvodného obohatenia za užívanie pozemku. Žalobu zobral čiastočne späť 5. marca 2012. Okresný súd Bratislava I vo veci pojednával 21. apríla 2016 a 15. novembra 2016, keď rozhodol rozsudkom, ktorý však odvolací súd na odvolanie žalovaného zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Súd vo veci pojednával 7. septembra 2021 a 7. októbra 2021 rozhodol rozsudkom, ktorý napadol žalovaný odvolaním. Mestský súd 9. októbra 2023 opravil záhlavie rozsudku.

3. Od podania žaloby uplynulo 12 rokov, spor nebol doteraz právoplatne skončený. Výsledok konania v prospech s'ťažovateľa je neistý, pretože Najvyšší súd Slovenskej republiky medzicasom zmenil zaužívanú súdnu prax v adekvátnych sporoch v zmysle, že bezplatné užívanie pozemku vlastníka považuje za ústavne udržateľné. Právnická a súkromná verejnosť vníma názor súdnych autorít za nezákonný a ústavne neudržateľný. Súdny nižšieho stupňa sú však povinné tento názor rešpektovať, a tým je vlastník pozemku natrvalo poškodený na právach. Pokiaľ by súd prvej inštalcie, resp. odvolací súd konali bez zbytočných prieťahov, nárok s'ťažovateľa by bol priznaný skôr, ako bol ustálený právny názor najvyššieho súdu na skutkovo zhodné prípady, teda s istotou mohol byť úspešný.

II.

Vyjadrenie mestského súdu

4. Predsedníčka mestského súdu uviedla nasledujúci prehľad úkonov:

„S'ťažovateľ podal na Okresnom súde Bratislava I dňa 03.02.2012 žalobu proti žalovanému: Hlavné mesto Slovenskej republiky, o zaplata sumy 12.086,00 eur s príslušenstvom titulom bezdôvodného obohatenia za užívanie pozemku pare .č. 2958/28 v kat. území Podunajské Biskupice. Podaním doručeným súdu dňa 05.03.2012 zobral žalobca žalobu čiastočne späť. Žiadal, aby súd zaviazal žalovaného na zaplata sumy 7.902,16 eur s príslušenstvom.

Dňa 16.05.2012 bol žalobca vyzvaný súdom na zaplata súdneho poplatku, ktorý zaplatil dňa 29.05.2012. Dňa 09.05.2012 bol žalovaný vyzvaný na vyjadrenie k žalobe.

Písomným podaním z 24.05.2012, doručeným súdu dňa 04.06.2012, sa žalovaný vyjadril k žalobe. Dňa 22.06.2012 bolo podanie žalovaného doručené žalobcovi.

Písomným podaním z 24.11.2012, doručeným súdu 27.11.2012, žalobca vzal žalobu čiastočne späť vo výške 480,251 eur.

Na výzvu súdu z 08.03.2013 žalobca písomným podaním z 10.04.2013, doručeným súdu 17.04.2013, opravil petit žaloby, tak, že sa domáha zaplata sumy 6.894,50 eur s príslušenstvom.

Uznesením z 28.05.2013 č. k. 9C/25/2012-62 súd konanie v časti o zaplata 1.007,66 eur v dôsledku čiastočného späťvzatia žaloby žalobcom zastavil a pripustil zmenu žalobného petitu podľa návrhu žalobcu.

Súd dňa 05.08.2013 vyzval žalobcu na doplata súdneho poplatku v zmysle zmeneného petitu žaloby, ktorý žalobca zaplatil dňa 15.08.2013. Dňa 02.01.2016 sudkyňa nariadila termín pojednávania na deň 21.04.2016.

Súd uskutočnil pojednávania dňa 21.04.2016, 23.06.2016 a 15.11.2016, na ktorom bol vyhlásený rozsudok, ktorým súd žalobe vyhovel a zaviazal žalovaného povinnosťou uhradiť žalobcovi sumu 6.886,00 eur s príslušenstvom a trovami konania.

Proti rozsudku súdu prvej inštancie podal žalovaný dňa 26.01.2017 v zákonnej lehote odvolanie. Žalobca sa k odvolaniu vyjadril písomným podaním zo 07.03.2017. Dňa 09.03.2017 bol žalovaný vyzvaný na zaplatenie súdneho poplatku za odvolanie. Žalovaný sa k vyjadreniu žalobcu vyjadril písomným podaním z 24.05.2017, doručeným súdu 29.05.2017. Žalobca sa k vyjadreniu žalovaného vyjadril písomným podaním zo dňa 04.07.2017. Na výzvu súdu zo dňa 22.11.2017 sa žalovaný k vyjadreniu žalobcu písomne vyjadril podaním doručeným súdu dňa 12.01.2018.

Na základe pokynu spisovej kancelárie z 12.03.2018 bolo doručené vyjadrenie žalovaného žalobcovi dňa 30.07.2018. Žalobca sa k vyjadreniu žalovaného písomne vyjadril 07.08.2018.

Dňa 03.09.2018 bol spis predložený odvolaciemu súdu na rozhodnutie o odvolaní.

Uznesením Krajského súdu v Bratislave z 20.12.2019 č. k. 4Co/243/2018-291 odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

Predmetné uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 29.01.2020.

Súd prvej inštancie nariadil vo veci pojednávanie na termín 08.12.2020. Tento termín musel byť zrušený z dôvodu § 3 ods. 1 písm. a/zák. č. 62/2020 Z.z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej choroby COVID 19. Ďalší termín súd stanovil na 23.03.2021, ktorý musel byť zmenený z dôvodu mimoriadnej situácie a núdzového stavu podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 24/2021 Z.Z.

Nový termín pojednávania bol stanovený na 07.09.2021 a následne na 07.10.2021, na ktorom bol vyhlásený rozsudok ktorým súd prvej inštancie zaviazal žalovaného na zaplatenie žalovanej sumy s príslušenstvom a náhradu trov konania.

Proti rozsudku podal žalovaný dňa 27.10.2021 v zákonnej lehote odvolanie.

K odvolaniu sa vyjadril žalobca písomným podaním zo dňa 13.02.2022, doručeným súdu dňa 14.02.2022. Žalovaný sa k vyjadreniu žalobcu vyjadril písomným podaním zo dňa 20.04.2022, doručeným súdu dňa 26.04.2022. Žalobca sa k vyjadreniu žalovaného vyjadril písomným podaním zo dňa 20.06.2022. Žalovaný sa k vyjadreniu žalobcu vyjadril písomným podaním zo dňa 09.09.2022, doručeným súdu dňa 14.09.2022.

Dňa 01.12.2022 bol spis predložený odvolaciemu súdu na rozhodnutie o odvolaní.

Dňa 05.04.2023 odvolací súd vrátil spis súdu prvej inštancie na opravu záhlavia rozsudku, z dôvodu nesprávne uvedeného IČO žalovaného.

Uznesením zo dňa 09.10.2023 č.k. B1-9C/25/2012-459 súd prvej inštancie (Mestský súd Bratislava IV po implementácii reformy súdnej mapy) opravil záhlavie rozsudku a spis dňa 12.01.2024 predložil odvolaciemu súdu na rozhodnutie o odvolaní, kde sa nachádza doposiaľ.“

5. Podľa predsedníčky súdu bol okresný súd nečinný od 5. augusta 2013 do 2. januára 2016, pričom k obdobnému záveru dospel aj jeho predseda v upovedomení o spôsobe vybavenia sťažnosti zo 4. septembra 2020. Spis sa od 8. októbra 2018 do 29. januára 2020 nachádzal na odvolacom súde. Zrušenie pojednávanií po rozhodnutí odvolacieho súdu (8. decembra 2020 a 8. marca 2021) je možné odôvodniť objektívnymi príčinami (mimoriadnymi opatreniami v súvislosti so šírením choroby COVID-19 a následne aj mimoriadnou situáciou a núdzovým stavom). Po opätovnom rozhodnutí súdu prvej inštancie bol spis predložený odvolaciemu súdu 1. decembra 2022. Odvolací súd vrátil spis na opravu záhlavia rozsudku 5. apríla 2023. Opätovne bol spis odvolaciemu súdu

predložený 12. januára 2024, kde sa nachádza doteraz. Vynímajúc spomínané obdobie rokov 2013 až 2016, konal okresný súd, resp. mestský súd vo veci plynule.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

6. Súdne konanie je potrebné viesť rýchlo, účelne a bez prietáhov. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v každom súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (I. ÚS 96/2019). Nielen nečinnosť, ale aj nesústredená a neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (napr. I. ÚS 376/06, III. ÚS 90/07). Všeobecný súd v rozsahu svojej právomoci nesie zodpovednosť aj za zabezpečenie efektívneho postupu, aby smeroval k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ nachádzal v predmetnej veci počas konania.

7. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd zohľadňuje v rámci okolností konkrétneho prípadu tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

8. Vo vzťahu k prvému kritériu ústavný súd zistil, že predmetom konania na mestskom súde je rozhodovanie o žalobe o zaplatenie peňažnej sumy z titulu bezdôvodného obohatenia za užívanie pozemku. Ústavný súd v náleze týkajúcom sa súvisiaceho konania s rovnakým predmetom (III. ÚS 493/2022) konštatoval, že predmet sporu patrí k štandardnej rozhodovacej činnosti súdov a istú mieru náročnosti možno vidieť v nutnosti vykonania znaleckého dokazovania vrátane kontrolného znaleckého dokazovania. Právoplatné rozhodnutie o žalobe pre sťažovateľa nepochybne subjektívne má význam. Z hľadiska judikatúry ústavného súdu, resp. Európskeho súdu pre ľudské práva nejde o konanie, pri ktorom je zvýšená požiadavka na rýchlosť konania.

9. Pokiaľ ide o kritérium správania sťažovateľa, ústavný súd nezistil také skutočnosti, ktoré by významne prispeli k celkovej dĺžke konania podľa obsahu súdneho spisu, aj keď viackrát menil žalobu (marec a november 2012, apríl 2013 po výzve súdu), s čím bola v uvedenom období spojená povinnosť súdu vydať v primeranom čase rozhodnutie.

10. V súvislosti s hodnotením samotného postupu všeobecného súdu ako tretieho kritéria ústavný súd poukazuje na obsah ústavnej sťažnosti (namietaná celková dĺžka 12 rokov) a sústredil sa na prieskum postupu mestského súdu (resp. jeho právneho predchodcu okresného súdu). Obsah súdneho spisu potvrdzuje priebeh konania opísaný mestským súdom. Primeranosť dĺžky konania v súvislosti s namietaným porušením základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu, resp. mestského súdu možno posudzovať od doručenia žaloby 3. februára 2012. Od podania žaloby do podania ústavnej sťažnosti tak uplynulo 12 rokov a 6 mesiacov. Krajský súd v Bratislave z tohto obdobia konal, resp. rozhodoval vo veci a) od 8. októbra 2018 do 29. januára 2020 (1 rok, 3 mesiace, 22 dní), b) od 6. marca 2023 do 5. apríla 2023 (1 mesiac), c) od 12. januára 2024 dodnes (približne 10 mesiacov). Z týchto období možno podľa názoru ústavného súdu bez väčších pochybností pričítať mestskému súdu druhé spomínané, pretože

okresný súd svojím nesústredeným postupom dal dôvod na vrátenie spisu ako predčasne predloženého pre vydanie opravného uznesenia a opätovné predloženie veci odvolaciemu súdu. Mestskému súdu je tak z celkovej dĺžky konania potrebné pričítať 10 rokov a 4 mesiace, čo na prvý pohľad signalizuje zbytočné priet'ahy.

11. Mestský súd uznal nečinnosť okresného súdu v období august 2013 až január 2016 a ústavný súd sa s týmto záverom stotožňuje. Ústavný súd identifikoval aj ďalšie kratšie obdobia nečinnosti (júl až november 2012), resp. neefektívnej činnosti (I. po podaní odvolania proti rozsudku okresného súdu z 15. novembra 2016, keď odvolanie doručené súdu 26. januára 2017 bolo predložené po vykonaní potrebných úkonov až 8. októbra 2018, II. po podaní odvolania proti rozsudku okresného súdu zo 7. októbra 2021, keď odvolanie doručené 27. októbra 2021 bolo predložené odvolaciemu súdu 6. marca 2023). Aj pri zohľadnení potreby vzájomného doručovania vyjadrení a podaní ide o príliš dlhé obdobie vykonávania úkonov súdom.

12. Ústavný súd vzal pri posudzovaní postupu mestského súdu do úvahy aj všeobecne známu skutočnosť, že mimoriadne opatrenia proti šíreniu ochorenia COVID-19 ovplyvnili aj riadnu činnosť súdov od marca roku 2020. V okolnostiach prípadu následkom toho nedošlo k uskutočneniu pojednávania nariadeného na december 2020 a marec 2021.

13. Ústavný súd nemá ambíciu stavať sa do pozície, aby všeobecnému súdu prikazoval, ako má posúdiť jednotlivé procesné úkony strán a ako mal viesť súdne konanie, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Ide o primárnu úlohu všeobecného súdu zvoliť taký postup, aký považuje v konkrétnych okolnostiach prípadu za najvhodnejší. Úlohou ústavného súdu je vyhodnotiť postup ako celok z hľadiska označeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov. Všeobecný súd sa musí pri uplatňovaní procesného postupu o prerušení konania riadiť i požiadavkou, ktorá ukladá povinnosť prijať príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie napadnutej veci bez zbytočných priet'ahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote, aj keď prekážka, pre ktorú sa konanie prerušilo, ešte nepominula (I. ÚS 21/00, IV. ÚS 221/03).

14. Pokiaľ ide o vnútorné organizačné pomery súdu, ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

15. Zistené skutočnosti postačujú na vyvodenie záveru, že došlo k vzniku zbytočných priet'ahov. Postup mestského súdu v napadnutom konaní nesmeroval efektívne k rýchlemu odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľa. Primárne svojou nečinnosťou a neefektívnou činnosťou mestský súd prispel k dĺžke napadnutého konania v takom rozsahu, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, preto ústavný súd vyslovil, že toto právo sťažovateľa porušené bolo (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

16. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na svoje zistenia prikázal mestskému súdu konať vo veci bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku tohto nálezu), keďže napriek v súčasnosti prebiehajúcemu odvolaciemu konaniu môže naďalej svojou činnosťou ovplyvniť, kedy dôjde k právoplatnému skončeniu napadnutého konania.

17. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

18. Sťažovateľ sa domáhal priznania finančného zadost'učinenia v sume 10 000 eur, čo osobitne (nad rámec odôvodnenia ústavnej sťažnosti zhrnutého v bode 3) neodôvodnil. Už uvedené odôvodnenie však obsahuje konkrétne dôvody ako nepriaznivé následky porušenia práva alebo slobody, preto sa ústavný súd ďalej zaoberal možnosťou priznania zadost'učinenia.

19. Cieľom finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení výšky primeraného zadost'učinenia zohľadnil ústavný súd svoju judikatúru a zásadu spravodlivosti, ako aj skutočnosť, že sťažovateľ mohol dôvodne očakávať skoršie skončenie konania v prípade, že by nedošlo k zbytočným priet'ahom. Do úvahy zobral tiež predmet konania, celkovú dĺžku konania a správanie sťažovateľa. Zohľadnené bolo aj zavinenie súdu vo vzťahu k možnostiam urýchliť svoje konanie. Ústavný súd dospel vzhľadom na uvedené k záveru, že primerané finančné zadost'učinenie v tejto veci predstavuje spolu sumu 3 000 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti návrhu na priznanie finančného zadost'učinenia ústavný súd nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

20. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 856,76 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

21. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [ďalej len „vyhláška“ (§ 11 ods. 3 vyhlášky)]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je vo výške 343,25 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 13,73 eur (podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu). Uvedené sumy sa zvyšujú o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, keďže právna zástupkyňa sťažovateľa je platiteľkou tejto dane.

22. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. novembra 2024

Libor Duľa
predseda senátu